

YORUMLAR

Türkiye'nin 2005 yılından önce göç ve sığınmacılarla ilgili tarihçesi karmaşık ve kafa karıştırıcıydı ve tamamen farklı yönetmelikleri ve kanunları yansıtmaktaydı. 2005'te, Türkiye'nin Avrupa Birliği üyesi olmak için müzakerelere başlamasından sonra, Sığınma ve Göç Alanındaki AB Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Eylem Planı ("**Ulusal Eylem Planı**") kabul edildi. Ulusal Eylem Planı, menşe ülkelerindeki güvenli olmayan koşullara karşı koruma talebiyle Türkiye'ye varan yabancılara koruma sağlanmasını ve diğer bazı hususları düzenleyen kanunların ve yönetmeliklerin çıkartılmasını öngörmekteydi.

Bu Ulusal Eylem Planı ve Suriye'deki vahşetten kitlesel olarak kaçanların artan problemleri nedeniyle, Türk Parlamentosu 4 Kasım 2014'te yürürlüğe giren Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununu ("**YUKK**") kabul etti. Bu kanunla, Suriye'den kaçanlar da dâhil olmak üzere, Türkiye'de bulunan yabancıların haklarını yönetmekten sorumlu olan yeni bir idari kurum olarak Göç İdaresi Genel Müdürlüğü ("**GİGM**") kuruldu. Bu kanun, mültecilere, şartlı mültecilere, ikincil korumadan yararlananlara ve kitlesel bir akının parçası olan ve geçici koruma talep edenlere farklı statüler tanıdı.

Mülteciler, 1951 Mülteci Anlaşmasında belirtilen kriterlere göre, kendi ülkelerinde zulme uğramaktan korkan Avrupalılardır (1. Modülde açıklanmıştır.). Bu kişiler, mülteci statüsünü bir defa kazandıktan sonra, gelecekte vatandaş olma ve diğer Türk vatandaşlarıyla aynı hak ve imtiyazlardan faydalanma hakkına sahip olabilirler. Şartlı mülteciler, Avrupa dışından gelen ve mülteciler gibi, vatandaşı oldukları ülkede zulme uğramaktan haklı sebeplerle korkan kişilerdir. Bu kişiler, üçüncü bir ülkeye yerleşene kadar Türkiye'de kalma hakkına sahiptirler. Ülkelerindeki ölümden, işkenceden veya ayırım gözetmeyen şiddet hareketlerinden kaçan, ancak mülteci veya şartlı mülteci olarak nitelendirilemeyen kişiler, ikincil korumaya tabi olacaktır (ve ülkelerine güvenli bir şekilde dönebilmeyi beklerken, Türkiye'de alıkonulabilir veya sınırlı haklardan yararlanabilirler). Suriyeliler gibi, ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak Türkiye sınırlarına gelmiş veya Türkiye sınırlarını geçen yabancılar mülteci veya şartlı mülteci statüsünün gerektirdiği şartları taşımazlar da, Türkiye'de kaldıkları sürece geçici korumadan faydalanabilirler. Aşağıdaki tabloda da gösterildiği üzere, Geçici Korunanları diğerlerinden ayıran, kitlesel akın etkenidir:

	Mülteci	Şartlı Mülteci	İkincil Koruma	Şartlı Koruma
Statü Tespit Türü	Bireysel	Bireysel	Bireysel	Kitlesele akın
İnsanların menşei	Avrupa'dan kaçan insanlar	Diğer ülkelerden kaçan insanlar	Herhangi bir ülke	Herhangi bir ülke
Amaç	Türkiye'de yerleşebilmeleri	Üçüncü bir ülkede yerleşene kadar Türkiye'de kalabilmeleri	Kişinin sınır dışı edilmesinin engellenmesi ve kendi ülkesinde insanlık dışı muamele görme ihtimaline karşı korunması.	Bu kişiler ülkelerine geri dönene ya da bu kişilerin uluslararası koruma başvurularına ilişkin işlemler yapıłana kadar bu kişilere Türkiye'de yasal ancak geçici olarak kalma hakkı vermek, bu kişilerin temel gereksinimlerini sağlamak ve bu kişilere temel haklar vermek.

Nedenler	<p>Bir kişi, vatandaşı olduğu ülkede</p> <ul style="list-style-type: none">• Irkı• Dini• Tabiiyeti• Belli bir toplumsal gruba aidiyeti• Siyasi düşüncesi <p>nedeniyle zulme uğrayacağından korkmak için haklı nedene sahipse.</p>	<p>Bir kişi, vatandaşı olduğu ülkede</p> <ul style="list-style-type: none">• Irkı• Dini• Tabiiyeti• Belli bir toplumsal gruba aidiyeti• Siyasi düşüncesi <p>nedeniyle zulme uğrayacağından korkmak için haklı nedene sahipse.</p>	<p>Bir kişi;</p> <ul style="list-style-type: none">• Türkiye’de mülteci veya şartlı mülteci olmak için gerekli şartları taşıyorsa ve sınır dışı edildiği takdirde,• Ölüm cezasına mahkum olacak veya ölüm cezası infaz edilecekse;• İşkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye maruz kalacaksa;• Uluslararası veya ülke genelindeki silahlı çatışma durumlarında, ayırım gözetmeyen şiddet hareketleri nedeniyle şahsına yönelik ciddi tehditle karşılaşacaksa.	<p>Bir kişi,</p> <ul style="list-style-type: none">• Ülkesinden ayrılmaya zorlanmışsa,• Ayrıldığı ülkeye dönemiyorsa,• Acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak Türkiye sınırlarına gelmiş veya bu sınırları geçmişse.
----------	---	---	--	---

Suriye'den Türkiye'ye Gelen Kişilere Yönelik "Geçici Koruma" Rejimi

Mart 2011'de ilk gelenlerden bu yana, Suriyeliler, Türk Hükümeti tarafından kitlesel göç eden halk sayılmakta ve toplu "geçici koruma" rejiminden faydalanmaktadır. Bu geçici koruma rejimi, Bakanlar Kurulunun 22 Ekim 2014 tarihinde yayınladığı ve 5 Nisan 2016 tarihinde tadil edilen Geçici Koruma Yönetmeliğiyle (GKY) resmileştirilmiştir. GKY'nin Geçici 1. Maddesi, 28 Nisan 2011 tarihinden itibaren Suriye'de meydana gelen olaylar sebebiyle kitlesel veya bireysel olarak Türkiye'ye gelen Suriye vatandaşlarının, vatansızların ve mültecilerin Türkiye'de "geçici koruma"dan yararlanabileceklerini düzenlemektedir. Geçici koruma statüsü, geçici korunanlara yasal olarak kalma hakkı, geri göndermeye karşı koruma ve ücretsiz sağlık hizmeti, eğitim, hukuki yardım ve çalışma izni için başvuru hakkı da dâhil olmak üzere bir dizi temel hak ve hizmete erişim hakkı sağlamaktadır. "Geçici koruma" rejimi kapsamında, Suriye'den gelen mültecileri kaydetmekle ve bunların statülerini tanımakla görevli makam, GİGM'dir. 19 Ekim 2016 itibarıyla, Suriye'den gelen ve "geçici korunan" olarak kaydedilen mültecilerin sayısı 2.753.696'dır.

2.753.696 kişilik bu kayıtlı nüfustan yaklaşık 254.918 kişi, Türkiye'nin güneyindeki 10 şehre dağılmış 25 mülteci kampında konaklamakta olup, geri kalanların çoğunluğu İstanbul, Ankara ve İzmir gibi büyük şehirler de dâhil olmak üzere, tüm Türkiye'ye yayılmış ve yerleşim bölgelerinde kendi imkânlarıyla özel olarak konaklamaktadır. Suriye'den gelen mülteciler için kurulan kamplar Türkiye Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) tarafından yönetilmektedir. AFAD aynı zamanda geçici korumadan yararlananlardan kamplara yerleştirilmiş olmayanlara hak ve hizmetlerin sağlanması için GİGM, İGİMLer ve Valiliklerle işbirliği içerisinde koordinasyonu üstlenmektedir. Birleşmiş Milletler'in Türkiye'deki Mülteciler Yüksek Komiserliği ("BMMYK") göçle ilgili konularda görevli olan GİGM, AFAD, Valilikler, Bakanlıklar ve Bakanlıkların İl Müdürlükleri gibi Türk makamlarına danışmanlık yapmakta ve bu makamlar karşısında savunma görevini üstlenmektedir.

Türkiye'deki "geçici koruma" kavramı, ilk bakışta belli olan niteliklere dayanan ve grup temelli bir yaklaşım sunmakta olup, bu açıdan resmi bir statü tespiti prosedürü gerektirmemektedir. Tüm Suriye vatandaşları, tabiiyetsiz kişiler ve Suriye'den **doğrudan**¹ Türkiye'ye kaçan üçüncü ülkelerden mülteciler Türkiye'de "geçici koruma"dan yararlanabilir. GKY, hangi durumlarda "geçici koruma" sağlanmayacağını ve geçici korunanların "geçici koruma" statülerinin hangi nedenlerle iptal edileceğini ve sona erdirileceğini aşağıda belirtilen şekilde açıklamaktadır. Geçici korumadan faydalanmak için, 3. Modülde belirtilen süreçle GİGM'ye kayıt yaptırılması ve bir Geçici Koruma Kimlik Belgesi alınması gerekmektedir.

Geçici korunanların ayrı bir bireysel "uluslararası koruma" talebinde bulunmaları engellenmiştir. GKY, Suriye'den gelen mültecilere sağlanan "geçici koruma" rejiminin süresin belirlenmemiştir. Gelecekte bu politikaya devam mı edileceği, yoksa bu politikanın sona mı erdirileceği tamamen Hükümetin takdirine bağlıdır. GKY, "geçici koruma" rejiminin gelecekte sona erdirilmesi halinde bu rejimden daha önce faydalananlara bireysel olarak "uluslararası koruma" prosedürüne erişim imkânı sağlanacağını garantiğini de vermemektedir. GKY'nin kendisi, "geçici korunan"ların usun süreli yasal entegrasyonu ihtimalini de açıkça ortadan kaldırmaktadır.

Bu nedenle Türkiye'deki "geçici koruma" kavramı, mevcut haliyle, Suriye'den gelen ve Türkiye'de güven arayan mültecilere güvenli ve usun vadeli bir çözüm sağlayamamakta ve geçici korunanların acil veya kısa vadeli korunma ihtiyaçlarına ve diğer insani ihtiyaçlarına cevap verecek bir çerçeve tesis etmemektedir.

¹ Kasım 2016'ya kadar, GKY sadece doğrudan Türkiye'ye kaçan Suriyelilere uygulanacak şekilde yorumlanmakta ve örneğin Lübnan ve Ürdün gibi üçüncü ülkelerden geçerek Türkiye'ye gelenleri kapsam dışı bırakmaktaydı. Ancak GİGM'nin yayınladığı yeni sirküler, Suriye'deki savaştan kaçan ve üçüncü bir ülkeden geçerek gelen kişilerin de Geçici Korumadan yararlanmasına imkân tanımıştır. Bulduğunuz ildeki mevcut uygulama hakkında bilgi almak için en yakın İl Göç İdaresi Müdürlüğü'ne danışın.

Son olarak, GKY'nin 8. Maddesi, bazı kişilerin Türkiye'de "geçici koruma"dan yararlandırılmayacağını düzenlemektedir. Bu kişiler, bazı ciddi suçlardan makul olanları veya Türkiye'de milli güvenlik veya kamu düzeni açısından tehlike oluşturduğu değerlendirilenleri, 1951 Mülteciler Sözleşmesinde belirtilen fiillerden suçlu olduğuna dair kanaat bulunanları, zalimce eylemler yapmış olanları, uluslararası mahkemelerce hakkında insanlık suçu işlediğine dair karar verilmiş kişileri, teröristleri ve daha önce silahlı çatışmaya katılmış olduğu halde, bu faaliyetlerini kalıcı olarak sonlandırmayanları içermektedir.

8. Maddeye göre geçici korumadan yararlandırılmayacakları değerlendirme, bu değerlendirmeyi sonuçlandırmak ve ilgili kişilere geçici korumadan yararlandırılmayacaklarını iletme sorumluluğu ve yetkisi GİGM'ye aittir. Geçici korunan bir kişinin yukarıdaki nedenlerle geçici koruma kapsamından çıkartılmasına karar verildiği hallerde, bu kişinin "geçici koruma" statüsü iptal edilir. Geçici korumadan yararlandırılmayan kişilerin gözaltına alınma veya sınır dışı edilme ihtimalleri, 3. Modülde ele alınacaktır. Yararlandırmama, gözaltına alma veya sınır dışı etme kararlarına itiraz hakkı da 3. Modülde açıklanacaktır.